

taller de creació

LA SETMANA DELS BARBUTS

Pep Vila es dedica preferentment a la història de la literatura, amb l'edició de textos teatrals i memorialístics, culinaris, estudis de la llengua i la literatura catalanes al Rosselló. També ha escrit poesia i articles periodístics.

Una disputa entre barbuts

Orfe de pares, de cognom Deulofeu [Déu lo féu], als setze anys havia sortit de l'Hospici de Girona. Allí havia après l'ofici d'impressor. Com que era hàbil en l'art de buidar boixos, aviat trobà feina a la confraria de mestres estampers. Era jove, tenia llit, menjar, uns sous a la butxaca... S'acostava la setmana dels barbuts, freda i ventosa, i tenia l'encàrrec de preparar una nova planxa de sant Pau ermità, l'anacoreta. La festivitat era el 15 de gener. Calia, doncs, posar-se aviat a la feina. L'estampeta iconogràfica que li va prestar l'amo per treure'n una còpia presentava el sant com un home vell, mig despullat, cobert amb fulles de palma, amb dos lleons al costat d'una palmera, i amb un corb que li duia pa al bec.

Però ell, que se sentia ple de saba, creatiu, amb ganes d'innovar, no volia gravar uns rostres

> **Il·lustracions: Núria Triadó Guardia** nascuda a Mataró l'any 1977. És llicenciada en belles arts per la Universitat de Barcelona, i té estudis de disseny industrial i desenvolupament de producte. Actualment exerceix com a docent al Baix Empordà, a centres d'ensenyament secundaris i de batxillerat, tasca que alterna amb la seva dedicació al disseny gràfic i industrial.

Joan Guerola Tolsà (Otos, 1954). Llicenciat en filologia anglesa, fa de professor a l'institut Jaume Vicens Vives de Girona. Ha publicat un llibre de poemes titulat *Pessigolleig del silenci* (2007), en col·laboració amb Dolors Vilamitjana i Carandell, i el recull de poemes *Fons d'Otos* (2012). Participa amb contes en el llibre *Antologia 2006, Cuentos*, Ediciones de la Cultura, Buenos Aires. Va col·laborar al diari *El Punt* en la dècada dels vuitanta. Col·labora amb la columna *Portar-ho de cap* en el diari digital *laveupv.com*.

Les creences

demacrats, amb ornaments i robes tradicionals, tal com ho havia fet un segle abans, sobre el mateix tema, el gran Velázquez. Volia assajar una nova provatura. S'afigurava sant Pau ermità o de Tebes com un home de mitjana edat, amb un cos àgil, barbut com un frare, escabellat com un jueu. El mestre Bro, però, no volia experiments ni retocs. El boix, com de consuetud, s'havia de cenyir a l'ortodòxia més pura. En cas contrari, el gremi dels esparters, del qual era el patró, no en compraria cap.

Emprenyat amb qui l'havia llogat, mogut per un impuls d'adolescent, es va posar a un racó a gorgotejar amb la ploma. En un acte de venjança pueril va fer una caricatura del mestre que va deixar a la vista de tothom, sobre el tòrcul de fer làmines. Com que el mestre tenia fama de garrepa, pitjor que el mal lladre, l'esbossà amb els trets augmentats d'aquella vella raça que, segles abans, corria per aquells carrers. Li dibuixà una «barba de jueu», nom d'uns líquens filamentosos que es criaven a les penyes. Era una mata desordenada de pèls que feien fàstic. Quan en Bro es va mig reconèixer en aquell esbós, irat, digué en veu alta: «Per la mia barba, que no és aquesta, jo em venjaré d'aquest belitre. Bord i mula sempre se'n pensen una. Fuig d'aquí!». El noi, que es va trobar amb el cel per tenebra, sortí de l'obra camí ajudeu-me. La burla ja no es podia esmenar. La primavera, que muda les ires, encara trigaria a arribar. Tot just començava la freda setmana en honor a aquells sants homes.

Pep Vila

En els dies freds de sant Antoni, s'afirmava que algú havia vist sortir pedres de molí per les parets del mas el Racó. Quins ximpleries, pensava la Pura, que, morta de fred, jeia en el llit del dormitori alhora que mirava l'Esteve, el fill, com alçava del terra unes marmites amb unces i monedes d'or i les penjava d'uns claus prop de la sutja de la xemeneia. Si vénen els bandolers ens poden robar. Tenia el pressentiment que els podia tocar en aquell sant Antoni en què, com sempre, dones i homes havien anat a missa i després es quedaven a la festa al voltant de la foguera de la plaça. Sense que els gossos haguessin lladrat, de sobte van fer sonar la balda. La Pura confiava que el fill no obriria. I si, per ser forasters, l'Esteve creia que havien vingut a comprar ovelles? Al final ell va obrir la porta, els forasters van entrar i van dir que xollaven ovelles, arreplegaven llanes i adobaven pells. Tan bon punt ho va acabar de dir, els bandolers van empènyer les cadires i el Sastre de Vallada se li va acostar. Li va etzibar una empenta que el va fer caure a terra. La Pura va posar l'orella al barandat del dormitori i va reconèixer la veu del Sastre de Vallada entre l'enrenou.

La Pura no va gosar sortir però va veure per una escletxa que cobrien el cap de l'Esteve amb trossos d'arpillera, va sentir les passes dels bandolers, i que tancaven la porta. La Pura va fer una ullada a les marmites: les unces i monedes d'or encara hi eren. Va sortir de casa amb el sarró i el garrot, i a l'era va cridar demanant ajuda. Ningú no hi va acudir. De sobte es va girar cap a la dreta de la casa i va creure que tot

just darrere del tronc d'una alzina mil-lenària hi havia persones disfressades d'una altura semblant a les filles. A mesura que s'hi acostava, va deixar de veure-les. Sense dubte podien ser les creences. Ximpleries, va remugar. Un cop al poble, a la sortida de missa, va demanar ajuda perquè el fill havia estat segrestat.

Quan la Pura es va adonar que les seves filles havien arribat a casa i quan va imaginar la seva fascinació i cobdícia per posseir més diners, i que, per tant, no devien tenir bones intencions, es va posar a espiar-les. L'Ester, la més jove, vigilava dreta a l'entrada principal i les altres dues cercaven l'or. Van tallar fundes de matalassos i màrfegues però no hi havia res.

Eren a les golfes regirant mentre, a fora, en algun moment, es va presentar la mare, acompanyada d'una tropa de miquelets. L'Ester es va afanyar a avisar les germanes, que van ser sorpreses regirant calaixos. Elles probablement pensaven que serien condemnades a rebre cinc fuetades enmig de la plaça, envoltada de gent. I que elles es posarien sota les camises unes samarretes fetes de pell d'ovella i no patirien gens. Però no. Van ser condemnades per assalt i destrosses. Haurien d'anar a presó durant un bon temps. No podrien robar l'or, que segons elles els pertanyia. Tanmateix, van aconseguir escapar-se de l'autoritat.

Sense notícies de l'Esteve, les germanes van tornar al mas per robar l'or. En passar per davant de l'alzina mil-lenària van veure que de les finestres de la casa tornaven a sortir càntirs. El càntirs deixaven anar llums, anaven fent salts i desapareixien. Sentien caure pedres de molí, que rodaven i enfonsaven

l'empedrat de l'era de davant la casa. Les tres germanes ho seguien amb la mirada a l'era, entre la figuera i el magraner. Les pedres seguien rodant cap avall pel camí fins que desapareixien. «Incréible!», exclamaven les noies.

Van decidir que per aconseguir l'or anirien directes a la mare, ara que ja no tenia el fill. Totes tres juntes van forçar la portella per poder entrar. Es van encaminar al dormitori on era la mare. «Ja n'hi prou, de comèdia: prou que sap vostè que volem la nostra part de l'herència». Una d'elles va demanar a la mare si li donaria alguna cosa de menjar. Va cercar en la xemeneia unes botifarres. Mentre les cercava, va trobar les marmites que penjaven d'uns claus. Les va despenjar i les va deixar a terra. Què hi ha a dins? Semblen pastes embolicades, va dir una de les filles. Treu-ne, me'n menjaré una, va dir una altra. Va començar a treure'n i les va destapar. Ostres, les monedes d'or, van exclamar totes tres alhora.

Quan les filles estaven per abandonar-la, la mare va fer un intent d'invocar la llegenda, i en començar a tenir fe en el fet que tot podia succeir, es van sentir caure les pedres, li van tornar les forces, es va aixecar, va cridar les ovelles, que van respondre a la seva crida, les filles es van espantar en veure's envoltades pel ramat, que les van desposseir de l'or, i van fugir espantades. En un esforç més, la mare va invocar a la llunyania la tornada del fill, va treure el cap a la porta i va veure de lluny una resplendor, un llum que s'apropava en el fred.

Joan Guerola

Fred al cor?

Un cop endreçada la calidesa entranyable que representa la festa de Nadal per a la majoria de famílies que tenim infants (exceptuant-ne les que pateixen migradesa extrema), el gener ens capbussa de ple en la, sovint, gèlida Setmana dels Barbut, que ens fa notar la sensació agressora del fred. Un temps gèlid que fa minvar algunes relacions socials que solem ajornar fins a la primavera i ens convida a restar més hores a casa per cercar l'escalfor de la llar, la placidesa de la conversa relaxada i l'apropament humà que representa el recés, lluny ja del superficial tragí extern que propicia l'estiu. Joan Manuel Serrat ho descriu a la perfecció en aquest poema: «Quan arriba el fred / s'amaguen les roses / i no es veuen les noies / riure pels carrers. / Quan arriba el fred / tot sembla morir-se, / arbres sense fulles / que et rebran, hivern. / Quan arriba el fred / s'adormen els homes, / es tanquen les portes, se'n van els ocells (...)».

Al gener, deixem enrere tot un any farcit de llums i de tenebres i se'ns n'obre un altre, principi de tot. Tornem a planificar, a intentar de ser feliços junts, a provar de comprendre'ns, cosa difícil, si tenim en compte l'allau de protestes, manifestacions... que palesen la incapacitat dels homes i de les dones d'arribar a acords. Ningú no perdona. Amb tot, no podem començar un altre cicle vital fonamentant-nos en el pessimisme, i per això procurem mirar cap a la lluna

Carme Pagès. Poeta, filòloga, correctora i professora de català. Per a la Carme, la paraula escrita és una eina que només hauria de servir per apropar-nos, tot i que sovint ens distancia.

plena del gener, que diuen que afavoreix les aventures. Amb ànim diligent, doncs, renovarem la peripècia de viure que, si atenem a la manifestació de la Diada de l'Onze de Setembre passat, està marcada per l'inconformisme, i fixarem la mirada cap als objectius de dos assoliments essencials: el dret a decidir i la sortida de la crisi.

La inquietud que estem vivint la majoria sembla que no pugui anar més enllà. Allò més humiliant per a un ésser humà és sentir-se arrossegat, sense opció a escollir, només perquè altres decideixen per ells. Tant de bo que la reclusió a què ens convida l'hivern faci fruitar idees que ens estimulin a albirar esperançats les fonts que converteixin en efectius els nostres somnis, de manera que puguem transcendir els límits per deixar petja en un camí real on fixar anhels.

Hi ha consignes que ens esperonen a combatre el fred més intern, aquell que s'endinsa més enllà de la pell i que ens descobreix les entranyes de la vida humana, sempre en eterna crisi. Una d'aquestes és la que conté el poema «Quin fred!», de Pere Quart. Vegeu-la: «(...) Camarada, / si sota l'abric i barret / i amb bufanda ben nuada / oblides que al parapet d'avançada / uns homes lluiten pel dret / de la terra amenaçada / i tens fred, / quin fred al cor, camarada!».

Carme Pagès

